

Det strafferettslige vernet mot psykisk mishandling i nære relasjoner

juridisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)

Politihøgskolen

2019

Kand.nr: 45

Antall ord: 6594

Innhold

1. Innledning.....	2
1.1 Presentasjon av tema, problemstilling og avgrensning	2
2. Metode.....	3
3. Hoveddel	5
3.1 Innledning.....	5
3.2 Straffeloven § 282 – Mishandling i nære relasjoner	6
3.2.1 Historikk.....	6
3.3 Straffbarhetsvilkårene	6
3.4 Den objektive gjerningsbeskrivelsen i strl. § 282	7
3.4.1 «Andre krenkelser»	7
3.4.2 Alvorlig mishandling.....	9
3.4.3 Gjentatt mishandling	10
3.5 Personkrets	12
3.6 Skyldkravet for strl. § 282.....	12
3.7 Straffeloven § 283 - Grov mishandling i nære relasjoner	13
4. Utfordringer ved politiets etterforskning av psykisk mishandling i nære relasjoner	13
4.1 Innledning.....	13
4.2 Hvordan politiet får kjennskap til mishandlingen	14
4.3 Omfattende lovbestemmelse	15
4.4 Voldsregimet fornærmede lever under.....	15
4.5 Vanskelig å bevise.....	16
5. Avslutning	18
6. Litteraturliste	20
Lover	20
Forarbeider	20
Rettspraksis	20
Juridisk litteratur	21
Andre kilder.....	22

1. Innledning

1.1 Presentasjon av tema, problemstilling og avgrensning

«Flere kvinner betegner den psykiske volden som verre og mer belastende enn den fysiske.»¹

Tema for bacheloroppgaven min er psykisk mishandling i nære relasjoner som er regulert i straffeloven av 2005² §§ 282 og 283. Bestemmelsene erstatter straffeloven 1902³ § 219 og ble tilføyd ved lov 19. juni 2009 nr. 74. Videre drøftes noen utfordringer ved politiets etterforskning av saker om psykisk mishandling.

Antall anmeldelser for mishandling i nære relasjoner har steget jevnt fra 2014 til 2017. Tall fra politiets rapport om anmeldt kriminalitet og straffesaksbehandling (STRASAK) viser at det i 2018 ble registrert 3509 anmeldelser for mishandling i nære relasjoner.⁴

Ifølge politiloven⁵ § 2 nr. 1 og nr. 2 skal politiet beskytte personer mot alt som truer den alminnelige trygghet i samfunnet. Politiet skal også forebygge kriminalitet og andre krenkelser. Hvis politiet skal være i stand til å både beskytte borgerne, forebygge og bekjempe psykisk mishandling i nære relasjoner, er politiet avhengig av kunnskap om vilkårene strl. § 282 og psykisk mishandling.

Mishandling i nære relasjoner er et betydelig samfunnsproblem. Sakene er komplekse, og har ofte foregått over lang tid og over flere år før politiet får kjennskap til dem. Volden kan uttrykkes på mange måter og omfatter fysiske, psykiske, seksuelle og materielle overgrep mot en person som har en nær relasjon til voldsutøveren.⁶

Jeg har valgt psykisk mishandling i nære relasjoner fordi det er et dagsaktuelt tema med stort fokus innenfor politiet, og fordi jeg synes det er et spennende tema som trenger økt fokus. Gjennom praksisåret tok jeg avhør i saker om mishandling i nære relasjoner. Jeg erfarte hvor viktig det er med god kunnskap om lovverket og forarbeider tilknyttet mishandling i nære relasjoner for å få til et så godt og detaljert avhør som mulig. For politiets etterforskning er det viktig med økt kunnskap og forståelse omkring psykisk mishandling for å iverksette

¹ Cecilie Lynum, *psykisk vold – den usynlige volden*, i Kjersti Narud (red.), *vold mot kvinner*, 2014, (s. 95-108), s. 95.

² Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven), heretter forkortet strl.

³ Lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig straffelov (Straffeloven).

⁴ Anmeldt kriminalitet og straffesaksbehandling 2018. STRASAK-rapporten, s. 68. Hentet fra: <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/strasak/2018/strasak-2018.pdf> (Februar 2019).

⁵ Lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven).

⁶ Vendepunkt - et liv uten vold – Handlingsplan mot vold i nære relasjoner (2014-2017), utgitt av Justis- og beredskapsdepartementet, s. 1.

etterforskning raskt. I mange tilfeller har forsoningsprosessen mellom voldsutøver og fornærmede startet, eller så ønsker ikke fornærmede å forklare seg for politiet, og da er mange viktige bevis som kan belyse den psykiske mishandlingen gått tapt.

Tilfeller hvor fornærmede er utsatt for fysisk mishandling står ofte i sentrum for politiets etterforskning av mishandling i nære relasjoner, men den psykiske mishandlingen er like utbredt.

Problemstillingen jeg skal belyse er;

Det strafferettslige vernet mot psykisk mishandling i nære relasjoner etter straffeloven § 282. Og en drøftelse av noen utfordringer politiet kan støte på i etterforskningen.

Med denne oppgaven skal jeg å gå dypere inn i vilkåret «andre krenkelser» i strl. § 282 som verner psykisk mishandling. Videre vil jeg se på tilleggsvilkårene «alvorlig eller gjentatt» mishandler. Avslutningsvis drøftes noen utfordringer knyttet til politiets etterforskning av psykisk mishandling.

Jeg har valgt å avgrense oppgaven til å gjelde psykisk mishandling i nære relasjoner som omfattes av strl. § 282. Strl. § 283 om grov mishandling nevnes kort. Jeg komme bare til å behandle psykisk mishandling som etter forarbeidene til straffelovens § 282 er å betegne som «andre krenkelser», og således ikke fysisk mishandling. Oppgaven omfatter ikke medvirkning til psykisk mishandling som er straffbar etter strl. § 282, jf. § 15. Personkretsen som er vernet av bestemmelsen nevnes kort.

2. Metode

For å besvare problemstillingen i bacheloroppgaven min anvendes juridisk metode og Torstein Eckhoffs alminnelige rettskildelære og rettskildefaktorer er utgangspunktet.⁷

Lovteksten er den primære rettskilden med bakgrunn i et skjerpet legalitetsprinsippet på strafferettens område, hvor ethvert inngrep i en borgers rettsfære, herunder straff, krever hjemmel i lov, jf. Grunnloven⁸ § 96. (Se Grl. § 113 for legalitetsprinsippets generelle form). Straffeloven av 2005 § 282 er derfor sentral for oppgaven. Lovteksten er i mange tilfeller lite utfyllende, og sier lite eller ingenting om hva som ligger i bestemmelsenes ulike vilkår. For å

⁷ Torstein Eckhoff, *Rettskildelære*, 5. utgave ved Jan E. Helgesen, Oslo 2001.

⁸ Lov 17 mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov, heretter forkortet Grl.

klargjøre hva som ligger i vilkårene må jeg ta i bruk andre rettskildefaktorer som lovforarbeider, rettspraksis og juridisk teori.

Lovforarbeider er av sentral betydning for tolkning av hva som er lovgivers formål med loven, dens anvendelsesområde og hva den er ment å omfatte. Lovforarbeider har betydning for tolkningen av innholdet i de enkelte vilkårene i strl. § 282, spesielt vilkåret «andre krenkelser» og «alvorlig eller gjentatt mishandler», som er relevant for min oppgave.

Siden straffeloven 2005 trådte i kraft 1. oktober 2015 vil rettspraksis tilknyttet straffeloven 1902 § 219 være av sentral betydning for oppgaven. Dette begrunnes med at mishandlingsbestemmelsene i straffeloven 2005 §§ 282 og 283 har kommet lite til uttrykk i Høyesterettspraksis enda. Mange av sakene som i dag føres for domstolene har foregått over lengre tid og før straffeloven 2005 trådte i kraft, derav vil hendelsene være tilknyttet tidspunkter for når straffeloven 1902 § 219 var gjeldende rett. Lovgiver har presisert at det ikke foreligger noen realitetsendringer, kun terminologiske og strukturelle endringer i bestemmelsene. Den eneste realitetsendringen er at den øvre strafferammen er hevet.⁹ For tolkning og forståelse av straffebudet som oppgaven bygger på, kan forarbeider og rettspraksis etter straffeloven 1902 anvendes på samme måte som tidligere.

Rettspraksis fra lagmannsretten og tingretten er også relevant for oppgaven, men tillegges mindre vekt enn Høyesterettspraksis. Siden oppgaven omhandler psykisk mishandling og det foreligger lite høyesterettspraksis på området, vil rettspraksis fra tingretten og lagmannsretten være retningsgivende og få større rettskildemessig vekt. Psykisk mishandling har ofte blitt brukt som straffeskjerpene moment under straffeutmålingen, og til å styrke bevisførselen rundt voldsregimet fornærmede har levd under.

Riksadvokatens rundskriv nr. 3/2008 om familievold er sentral for oppgaven min.

Rundskrivet gir veiledning til hvordan bestemmelsene om mishandling i nære relasjoner skal tolkes, og retningslinjer for hvordan politiet skal arbeide med denne typen saker. Rundskriv har generelt liten rettskildemessig vekt, men inneholder direktiver og retningslinjer fra overordnet til underordnet myndighet og er derfor en relevant rettskilde.

⁹ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 (siste delproposisjon – slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning) s. 433.

Siden vi befinner oss på legalitetsprinsippets strengeste område har juridisk teori liten rettskildemessig vekt. Er det spørsmål som ikke er avklart i forarbeider eller rettspraksis fra tidligere vil juridisk teori få større vekt.

3. Hoveddel

3.1 Innledning

Psykisk mishandling i nære relasjoner er et dagsaktuelt tema med betydelig omfang, og et alvorlig samfunnsproblem. Det er en grunnleggende menneskerettighet å leve et liv uten vold og frykt for vold. Det typiske ved familievoldssaker er at fornærmede og voldsutøveren har tette og langvarige relasjoner og felles bolig. Vold, trusler, omsorgssvikt og tvang i familieforhold kan være meget alvorlig og påvirker livskvaliteten både for de som er direkte fornærmede og andre som står fornærmede nært og kanskje har vært vitne til overgrep. Barn er særlig sårbare i slike tilfeller.¹⁰

De aller fleste overgrep som begås i hjemmet kommer sjelden til politiets kunnskap. Dette tilsier at det er store mørketall på området. Det er ofte vanskelig for fornærmede å anmelde en person man lever sammen med, og har et nært forhold til, og på grunn av dette blir psykisk mishandling sjeldent anmeldt til politiet. Psykisk mishandling er utfordrende å avdekke og stoppe, og det er utfordrende å hjelpe den som er utsatt for den.

Karakteristisk for mishandling i nære relasjoner er at den foregår i det skjulte rom, er langvarig og repeterende.¹¹ Det oppstilles ingen krav om at mishandlingen har medført skader på fornærmedes legeme eller sjel for å komme til anvendelse. Det er gjerningspersonens langvarige terrorisering og mishandling av den nærstående som utgjør det straffverdige ved handlingen, uavhengig av hvilke fysiske eller psykiske skader handlingene har påført fornærmede.¹² Handlingene foretas med ujevne mellomrom, og fornærmede må i mange tilfeller leve i konstant frykt og være forberedt på nye overgrep.¹³ Hvordan psykisk mishandling er vernet etter straffelovens bestemmelser, skal i det følgende besvares.

¹⁰ Riksadvokatens rundskriv nr. 3/2008, Ra 08-348 om familievold, s. 2.

¹¹ Ot.prp. nr. 79 (1986-1987) om lov om endringer i straffeloven (påtalsreglene ved mishandling av barn, nåværende eller tidligere samlivspartner, adgangen til delegasjon av påtalekompetanse for kommuner og fylkeskommuner) s. 4.

¹² Ot.prp. nr. 113 (2004-2005) om lov om oppheving av løsgjengerloven og om endringer i straffeloven mv. (eget straffebud mot vold i nære relasjoner mv.), s. 46.

¹³ Magnus Matningsdal, *norsk spesiell strafferett*, 2. utgave 1. opplag, Oslo 2018 s. 163.

3.2 Straffeloven § 282 – Mishandling i nære relasjoner

3.2.1 Historikk

Helt siden Kriminalloven ble innført i Norge i 1842 har fysisk mishandling i nære relasjoner vært strafferegulert. Dagens bestemmelse er mer uttømmende enn tidligere bestemmelser var. Vernet mot psykisk mishandling ble innført da straffeloven av 1902 kom.

Ved lovendring vedtatt 21. desember 2005 nr. 131 ble dagjeldende strl. 1902 § 219 redigert, modernisert og gitt et videre anvendelsesområde. Bakgrunnen for lovendringen var at de generelle straffebudene mot legemskrenkelser mv. ikke like godt fanget opp kompleksiteten og helheten ved denne typen vold som et eget straffebud om mishandling i nære relasjoner kunne gjøre. Det ble særlig fremhevet at det var behov for å straffe de psykiske krenkelsene som ofte kjennetegner vold i nære relasjoner, som ikke fullt ut ble omfattet av strl. §§ 228-229. Trusler om mindre alvorlige legemskrenkelser måtte også kunne straffes når de inngikk som et ledd i systematisk mishandling av gjerningspersonens nærmeste.¹⁴

Den 1. oktober 2015 da straffeloven av 2005 trådte i kraft, ble strafferammene for mishandling i nære relasjoner hevet. Forhøyelsen av strafferammen viser at lovgiver slår hardt ned mot mishandling i nære relasjoner, og at dette er et samfunnsproblem som ønskes redusert. Ved å forhøye strafferammene, sier lovgiver uttrykkelig at slik terrorisering av sine nærmeste ikke er akseptabel opptreden i vårt samfunn.¹⁵

3.3 Straffbarhetsvilkårene

For å straffe gjerningspersonen for psykisk mishandling i nære relasjoner etter strl. § 282 er det fire straffbarhetsvilkår som må være oppfylt: to objektive og to subjektive vilkår. Alle vilkårene må være oppfylt.

Det første vilkåret knytter seg til det strafferettslige legalitetsprinsippet i Grl. § 96 om at ingen kan dømmes uten lov eller straffes uten dom. For at noen skal kunne straffes for psykisk mishandling etter strl. § 282 må gjerningspersonen for eksempel ha utsatt sin ektefelle eller samboer for «andre krenkelser». Det andre vilkåret er at det ikke må foreligge noen objektive straffefrihetsgrunner som gjør at den psykiske mishandlingen blir straffri. Nødverge kan i unntakstilfeller være relevant når overgrepet er en enkeltstående hendelse.¹⁶ Det tredje straffbarhetsvilkåret er at gjerningspersonen må ha utvist subjektiv skyld som er forsett, jf.

¹⁴ Ot.prp. nr. 113 (2004-2005) s. 36-37.

¹⁵ Innst. 314 L (2009-2010) innstilling fra justiskomiteen om endringer i straffelov 1902 mv. (skjerping av straffen for drap, annen grov vold og seksuallovbrudd), punkt 1.3.6.

¹⁶ Rolf B. Wegner, *strafferett spesiell del*, 2. utgave, Drammen 2015, s. 189.

strl. § 21, jf. § 22. Det fjerde vilkåret er at gjerningspersonen må ha vært strafferettslig tilregnelig¹⁷ på handlingstidspunktet, jf. strl. § 20, altså tidspunktet når han utførte den psykiske mishandlingen.

3.4 Den objektive gjerningsbeskrivelsen i strl. § 282

Straffeloven § 282 første ledd nevner fire handlingsalternativer; «trusler, tvang, frihetsberøvelse, vold». Handlingsalternativene omfatter gjerningsbeskrivelsen i strl. §§ 251, 252, 254, 263, 264 og 271-274. I tillegg rammes den som påfører fornærmede «andre krenkelser». Psykisk mishandling inngår i vilkåret «andre krenkelser». I det følgende skal vilkåret «andre krenkelser» drøftes mer inngående før vilkårene «alvorlig eller gjentatt mishandler» drøftes.

3.4.1 «Andre krenkelser»

Psykisk vold eller psykisk mishandling er ikke angitt som et av de objektive handlingsalternativene i strl. § 282 første ledd. Det fremkommer av forarbeidene¹⁸ til bestemmelsen at «andre krenkelser» for eksempel kan være trusler som ikke rammes av straffeloven 1902 § 227 fordi handlingen det trues med ikke har en strafferamme på over 6 måneders fengsel, eller psykisk terror som ikke rammes av strl. 1902 §§ 228-231. Strl. 1902 §§ 228-229 fanger bare opp fysiske krenkelser, mens strl. 1902 § 219 (nå § 282) også retter seg mot krenkelser av og skader på den psykiske integritet. Hvis psykisk mishandling skal omfattes av strl. § 228 må legemskrenkelsen hatt til følge betydelig skade i form av alvorlig psykisk skade, jf. strl. 1902 § 9¹⁹ (nå § 11). Ved tolkning av forarbeidene dekkes psykisk mishandling av alternativet «andre krenkelser» i strl. § 282 første ledd.

Hva ligger i begrepet psykisk mishandling? Psykologspesialist Per Isdal definerer psykisk vold i boken «*Meningen med volden*» som; «*alle måter å skade, skremme eller krenke på som ikke er direkte fysiske i sin natur, eller måter å styre eller dominere andre på ved hjelp av en bakenforliggende makt eller trussel*».²⁰ Ved en naturlig forståelse av begrepet psykisk mishandling kan det omfatte flere forskjellige forhold, blant annet; sjalusi, kontrollerende atferd, isolering, emosjonell vold, direkte og indirekte trusler, og ydmykende atferd.

I Rt 2013 s. 879 slo Høyesterett fast at psykisk vold rammes av daværende § 219. Retten uttalte i avsnitt 30 at også ren psykisk vold må anta form av mishandling for å være straffbar,

¹⁷ Steinar Fredriksen, *lovbrudd, skyld og straff*, hovedlinjer i alminnelig strafferett, Oslo 2016, s. 98-104.

¹⁸ Ot.prp. nr. 113 (2004-2005) s. 45

¹⁹ Ot.prp. nr. 113 (2004-2005) s. 37

²⁰ Per Isdal, *Meningen med volden*, 2. utgave 1.opplag, Oslo 2018, s. 51.

og at det i slike tilfeller må være tilstrekkelig at frykten for fremtiden er begrenset til å gjelde nye psykiske krenkelses. Det må sees på i hvilken grad krenkelsene danner et mønster som resulterer i at den som rammes må leve under et regime preget av kontinuerlig utrygghet og frykt for vold. Den kontinuerlige utryggheten og frykten for nye krenkelses som fornærmede må leve under må antas å være kjernen i psykisk vold. Videre uttalte Høyesterett at det skal en god del mer til for at gjerningspersonen i en sak som gjelder psykisk mishandling straffes for det, enn i saker hvor mishandlingen både har vært av fysisk og psykisk art.²¹

I en nylig dom fra Hålogaland lagmannsrett²² la Lagmannsretten til grunn samme vurderingsmomenter som nevnt i Rt. 2013 s. 879 avsnitt 29-31, for vurderingen av hva som skal til for at psykisk mishandling innebærer en overtredelse av strl. § 282 første ledd. Lagmannsretten la til grunn at fornærmede ikke bare var redd for nye trusler, men også at hun skulle bli fysisk angrepet. Dette var en sak hvor flere av hendelsene grenset mot fysisk mishandling.

I en dom fra Salten tingrett²³ som hadde et klart preg av psykisk mishandling var tiltalte dømt for overtredelse av straffeloven 1902 § 219 for mishandling av sin ektemann som hadde pågått over en sammenhengende periode på 41 år. Tiltalte hadde jevnlig opptrådt voldelig, truende og psykisk trakassert og krenket fornærmede. Den psykiske trakasseringen og krenkelsene hadde bestått i at tiltalte har hatt en nedsettende, utagerende og kontrollerende atferd overfor fornærmede. Tiltalte hadde bla. fremsatt trusler mot fornærmende, hindret fornærmede tilgang til kjøkken, bad og toalett, stengt ham ute ved å låse døren, klippet opp klærne hans, tvunget han til å bo i kjellerstua og brukt nedsettende skjellsord mot fornærmede og hans familie. Tiltalte hadde også gjemt eller kastet medisiner fornærmede var avhengig av. Den psykiske mishandlingen ble tillagt vekt ved straffeutmålingen.

For psykisk mishandling i nære relasjoner er det ikke tilstrekkelig at handlingsalternativet «andre krenkelses» i strl. § 282 første ledd er oppfylt. Handlingene rammes bare dersom de utføres «grovt eller gjentatt». ²⁴ I det følgende skal jeg se på vilkårene «alvorlig» og «gjentatt» mishandling.

²¹ Rt. 2013 s. 879 avsnitt 31.

²² LH-2018-156876.

²³ TSALT-2011-167322.

²⁴ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s. 198.

3.4.2 Alvorlig mishandling

For at psykisk mishandling skal rammes av strl. § 282 første ledd må et av to tilleggsvilkår være oppfylt. Mishandlingen må være «alvorlig eller gjentatt». Det som forstås med disse tilleggsvilkårene er at krenkelsen har vært grov eller at den har skjedd flere ganger.

Bestemmelsens primære siktemål er å fange opp mishandling som strekker seg over tid, men den er ikke begrenset til det. Enkelthendelser kan også omfattes, så lenge krenkelsen er grov. Departementet uttaler at ved avgjørelsen av om krenkelsen er grov, skal det legges vekt på handlingens objektive grovhet og om den var egnet til å skape frykt for nye krenkelses.²⁵

En Høyesterettsavgjørelse som underbygget at grove enkelthendelser omfattes av strl. § 282 første ledd er Rt. 2014 s. 695. Høyesterett har med støtte i forarbeidene slått fast at dersom mishandlingen som utføres ble karakterisert som grov, vil det være tilstrekkelig for at mishandlingen blir sett på som alvorlig etter strl. § 282 første ledd. Lagmannsretten hadde domfelt tiltalte for overtredelse av strl. 1902 § 228. Tiltalte hadde ved en anledning revet sin 14 år gamle datter i håret, tatt kvelertak på henne og slått henne med betydelig kraft, og med stor aggresjon åtte til ti ganger med en ledning som ble brukt som slynge, dels mens tiltalte holdt fornærmede fast. I tillegg hadde tiltalte truet fornærmede med at mishandlingen ville fortsette neste dag. Høyesterett kom til at tiltaltes opptreden vanskelig kunne tolkes på noen annen måte enn at den måtte ha vært egnet til å skape frykt for fremtidig mishandling.²⁶ Høyesterett fant at tiltalte kunne domfelles for overtredelse av dagjeldende strl. 1902 § 219 første ledd.

Ifølge juridisk teori beror det på en konkret vurdering i det enkelte tilfellet om overgrepet kan karakteriseres som alvorlig. Viktige momenter i vurderingen kan være om overgrepet var uprovosert, om det er begått mot barn eller andre forsvarsløse personer, utført på en særlig smertefull måte, om fornærmede ble påført kroppsskade, om gjerningspersonen brukte kniv eller annet særlig farlig redskap med mer.²⁷

Kjerneområdet for straffeloven § 282 første ledd er den vedvarende og gjentagende krenkelsen og mishandlingen av en nærstående.²⁸ Dette ble også vektlagt i Rt. 2011 s. 34. Høyesterett uttalte i avsnitt 21 at dersom det ikke er etablert et slikt mønster, må det foreligge en eller flere kvalifiserte enkelthandlinger som kan være med på å danne grunnlag for frykt

²⁵ Ot.prp. nr. 113 (2004-1005) s. 45.

²⁶ Rt. 2014 s. 695 (avsnitt 20).

²⁷ Wegner, 2015, s. 188.

²⁸ Ot.prp. nr. 113 (2004-2005) s. 37.

hos fornærmede for den typen mønster som ligger i bestemmelsens kjerneområde.

Avgjørelsen slo fast at siden en av hendelsene i tiltalen var egnet til å danne grunnlag for frykt for nye lignende krenkelser hos fornærmede ble den ansett som alvorlig.

Lovgiver har uttalt at det som utgjør det straffverdige ved handlingen er den grove og ofte vedvarende krenkelsen av offerets psykiske og fysiske helse.²⁹ I Rt. 2013 s. 879 avsnitt 32 og 36 drøftet Høyesterett alvorlig psykisk mishandling. Tiltalte hadde ved minst en anledning tvunget fornærmede til å stå opp midt på natten, og fått henne til å sitte naken i en stol mens tiltalte skjelte ut fornærmede over lang tid. Enkelthendelsen ble ikke vurdert som alvorlig nok til å rammes av strl. § 282, og ble ikke ansett som alvorlig psykisk mishandling. Imidlertid kunne forholdet inngått som ledd i vurderingen av gjentatt mishandling.

Hvis enkelthendelser ikke er alvorlige nok til å subsumeres under strl. § 282 første ledd, kan hendelsene samlet sett oppfylle vilkåret «gjentatt» mishandling. Jeg skal se nærmere på vilkåret nedenfor.

3.4.3 Gjentatt mishandling

Straffeloven definerer ikke hva som menes med begrepet «gjentatt mishandling». Ved en naturlig forståelse av ordlyden kan det utledes at psykisk vold utøves flere ganger innenfor et avgrenset tidsrom. Dette støttes også opp av forarbeidene³⁰ hvor det uttales at mishandlingen er gjentatt når den strekker seg over tid. Departementet har i lovens forarbeider uttalt at det ikke stilles noe vilkår om hvor nært i tid de ulike krenkelsene må være for at de skal regnes som gjentatt. Det er heller ikke oppstilt noe vilkår om at det må være et og samme handlingsalternativ som er overtrådt flere ganger for at det skal regnes som «gjentatt». Det avgjørende er summen av handlingene.³¹ For eksempel kan det være et tilfelle av trusler, og et tilfelle av vold. Samlet sett vil de kunne omfattes av vilkåret «gjentatt» mishandling. Det stilles ikke krav om at handlingene skal være kopier som er utført på samme måte som tidligere. Enhver ny mishandling av fornærmede er en gjentakelse, uavhengig av hvilken måte den er utført på.³²

I en nylig dom fra Hålogaland lagmannsrett³³ ble tiltalte funnet skyldig i gjentatt mishandling av sine tre barn i en periode på over ti år. Krenkelsene mot barna ble ansett som et straffbart

²⁹ Ot.prp. nr. 113 (2004-2005) s. 40.

³⁰ Ot.prp. nr. 113 (2004-2005) s. 45

³¹ Ot.prp.nr. 113 (2004-2005) s. 45-46.

³² Wegner, 2015, s. 187.

³³ LH-2018-72022.

forhold. Tiltalte hadde bla. spylt barna med kaldt og varmt vann, lugget, dyttet og revet i ørene, samt skjelt dem ut og latt dem stå ute i kulden med lite klær på. Videre hadde tiltalte påtvunget barna lange gåturer hvorpå hun hadde kjørt dem 11 og 19 km hjemmefra.

Voldshandlingene var ikke det dominerende i denne avgjørelsen. Det som ble vektlagt var regimet av kontinuerlig utrygghet og frykt for vold og andre krenkelser som de fornærmede i lang tid (10 år) hadde levd under i det skjulte i sitt eget hjem.

Det oppstilles ikke noe krav om at krenkelsene fornærmede var utsatt for har resultert i skade på fornærmedes legeme eller sjel, dvs. at det ikke har noen betydning i straffevurderingen om fornærmede ble påført fysiske eller psykiske skader som følge av mishandlingen. Det avgjørende er gjerningspersonens langvarige terrorisering og mishandling av fornærmede. Det er dette som utgjør det straffverdige ved mishandlingen. Skadegraden kan ha betydning for straffeutmålingen.³⁴

Ifølge Rt 2010 s. 129 avsnitt 21 er det sentrale i hvilken grad handlingene danner et mønster som resulterer i at den som rammes må leve under et regime preget av kontinuerlig utrygghet og frykt for vold. For å belyse at fornærmede i denne saken var blitt utsatt for gjentagende mishandling ble det lagt vekt på de gjentatte truslene om å drepe fornærmede og hennes far, tvunget fornærmede til å lage mat eller vaske om natten, og kalt henne nedverdiggende betegnelser som «hore» og «hund».

Som nevnt oppstiller ikke forarbeidene noe vilkår om hvor nært i tid de ulike krenkelsene må være for at de skal regnes som gjentatt. I straffeutmålingen kan intensiteten og varigheten av mishandlingen få betydning. Avgjørende for om det foreligger ett sammenhengende forhold eller ikke, er om krenkelsene er et ledd i et sammenhengende og vedvarende handlingsmønster hos gjerningspersonen, hvis de er det subsumeres forholdene under strl. § 282 selv om det går en viss tid mellom de enkelte handlingene.³⁵

I Rt. 2013 s. 329 hadde tiltalte i perioden 1988-2010 utsatt sin sønn for krenkende atferd. Frem til 2001 var tiltalte både voldelig og kom med aggressive og truende verbale utbrudd mot fornærmede. Tiltalte hadde kommet med flere verbalt krenkende uttrykk som «fjollehode», «hengerøv», «klummerrøv», «dumpe» og «idiot». Selv om volden opphørte i 2001 kom Høyesterett til at de verbale krenkelsene etter 2001 som isolert sett ikke fylte gjerningsbeskrivelsen i strl. 1902 § 219, måtte tas med i vurderingen. Når den verbalt

³⁴ Ot.prp. nr. 113 (2004-2005) s. 46.

³⁵ Ot.prp. nr. 113 (2004-2005) s. 46.

aggressive og nedlatende behandlingen av fornærmede fortsatte etter at volden opphørte, måtte dette ses som en del av et samlet bilde. Høyesterett kom til at fornærmede hadde vokst opp under tiltaltes regime med en kombinasjon av uforutsigbart raseri og fysisk vold, og at krenkelsene har gått som en rød tråd gjennom fornærmedes liv.³⁶ De mindre alvorlige krenkelsene sammen med de tidligere fysiske krenkelsene utgjorde samlet sett at mishandlingen inngår i et regime, og derav rammes av vilkåret «gjentatt» i strl. § 282.

Det er viktig å merke seg at bestemmelsen ikke rammer enhver kritikkverdig atferd selv om den er gjentakende. Høyesterett har lagt til grunn i Rt 2013 s. 329 avsnitt 13 at ordlyden «mishandling» viser at bestemmelsen bare omfatter mer kvalifiserte forhold. Når atferd som isolert sett ikke dekker gjerningsinnholdet i bestemmelsen inngår i et regime preget av krenkelser som samlet sett er av en slik alvorlighetsgrad at bestemmelsen kan anvendes, må de mindre alvorlige krenkelsene tas med i den samlede vurderingen.³⁷ Mindre alvorlige krenkelsene sammen med andre krenkelser utgjør samlet sett at mishandlingen inngår i et regime.

Hvor den psykiske mishandlingen oppfyller vilkåret «gjentatt» i strl. § 282 førte ledd vil det være aktuelt å se den som et sammenhengende straffbart forhold og ikke som flere enkelthendelser. Frykten for ny mishandling og nye krenkelser som fornærmede lever under er svært betydningsfull å få frem i avhør av fornærmede, noe jeg skal komme tilbake til senere i oppgaven.

3.5 Personkrets

Personkretsen som er beskyttet mot psykisk mishandling i nære relasjoner er opplistet i strl. § 282 første ledd bokstavene a) til e). Dette er mistenktes nåværende eller tidligere ektefelle, eller samboer, sin nåværende eller tidligere ektefelles eller samboers slektning i rett nedstigende linje, sin slektning i rett oppstigende linje, noen i sin husstand eller i sin omsorg.

3.6 Skyldkravet for strl. § 282

Skyldkravet for psykisk mishandling i nære relasjoner etter strl. § 282 er forsett, jf. strl § 21, jf. § 22.³⁸ Det sentrale i forsettbegrepet er at gjerningspersonen vet hva han gjør.³⁹ Forsettet må dekke «*alle de momenter som gjør handlingen til et lovbrudd*».⁴⁰ Det som menes med

³⁶ Rt. 2013 s. 329 (avsnitt 14).

³⁷ Rt. 2013 s. 329 (avsnitt 13)

³⁸ Ot.prp. nr. 113 (2004-2005) s. 47

³⁹ Ståle Eskeland, *Strafferett*, 5. utgave 1. opplag ved Alf Petter Høgberg, Oslo 2017, s. 291.

⁴⁰ Johs Andenæs, *Alminnelig strafferett*, 6. utgave ved Georg Fredrik Rieber-Mohn og Knut Erik Sæther, Oslo 2016, s. 228.

dette er at forsettet må dekke hele den objektive gjerningsbeskrivelsen i strl. § 282 første ledd, jf. dekningsprinsippet.

Forsett må dekke den eller de aktuelle objektive gjerningsbeskrivelsene i første ledd, og den aktuelle relasjonen som er beskrevet i første ledd bokstav a) til e).⁴¹ Den subjektive skylden må være tilstede på handlingstidspunktet for at gjerningspersonen skal kunne straffes for psykisk mishandling i nære relasjoner.

3.7 Straffeloven § 283 - Grov mishandling i nære relasjoner

Straffeloven § 283 omhandler grov mishandling i nære relasjoner, og må ses i sammenheng med strl. § 282 hvor gjerningsbeskrivelsen fremkommer. Strl. § 283 inneholder ulike vurderingsmomenter som skal tas med for å vurdere om mishandling anses som grov. Ved avgjørelsen av om mishandlingen er grov, skal det særlig legges vekt på om den har hatt til følge betydelig skade eller død. Videre i bokstavene a) til c) skal det blant annet legges vekt på mishandlingens varighet, om mishandlingen er utført på en særlig smertefull måte, eller hatt til følge betydelig smerte eller om mishandlingen er begått mot en forsvarsløs person.

Skyldkravet for grov mishandling etter strl. § 283 er delt. Voldshandlingen må være forsettlig, men følgene som mishandlingen har fått for fornærmede (som betydelig skade, døde, eller betydelig smerte), dekkes ikke av forsettet, men av uforsettlig følge, jf. strl. § 24.⁴² For momentene som er oppregnet i bokstav a) til c) er skyldkravet forsett, med unntak av momentet i bokstav b) om at handlingen har hatt til følge betydelig smerte som krever uaktsomhet, jf. strl. § 24.⁴³

4. utfordringer ved politiets etterforskning av psykisk mishandling i nære relasjoner

4.1 Innledning

Det er vanskelig for politiet å få kunnskap om psykisk mishandling i nære relasjoner. Siden volden skjer i hjemmet lar den seg vanskelig avdekke ved tradisjonelle politimetoder. Riksadvokaten påpeker at mishandling i nære relasjoner må behandles med stort alvor, og at det er uakseptabelt å behandle meldinger om mishandling i hjemmet som «husbråk» eller «oppgjort på stedet»-saker.⁴⁴ Når politiet får kunnskap om mulig mishandling i nære

⁴¹ Steinar Fredriksen, *norm, skyldkrav og straffetrussel*. Utvalgte emner fra spesiell strafferett, Oslo 2017, s. 238

⁴² Wegner, 2015, s. 190.

⁴³ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s. 435.

⁴⁴ RA-2008-3 s. 2

relasjoner er det viktig at politiet behandler sakene på en effektiv og grundig måte, samtidig som de gir god informasjon til alle involverte parter, må det forventes at flere velger å anmelde fysisk og psykisk mishandling til politiet. Dette kan medføre at tilliten til politiets etterforskning av mishandlingssaker øker, og at flere fornærmede føler at de blir tatt på alvor og tør å anmelde mishandlingen.⁴⁵ I det følgende skal jeg se på noen utfordringer ved politiets etterforskning av psykisk mishandling i nære relasjoner.

4.2 Hvordan politiet får kjennskap til mishandlingen

Politiet får kjennskap til mishandlingen ved utrykning etter melding fra fornærmede eller vitner, eller ved anmeldelse fra fornærmede selv eller andre nærstående. Politiet kan også få kjennskap til mishandlingen ved melding fra annen offentlig myndighet, f.eks. skole og barnevern.⁴⁶ Uavhengig av hvordan politiet får kjennskap til mishandlingen, må politiet behandle meldingen nøye, alvorlig og med grundighet. Psykisk mishandling er vanskelig for politiet å oppdage. Det er derfor viktig at enhver polititbetjent er kjent med typiske tegn ved personer som lever under psykisk mishandling slik at politiet er bedre rustet til å oppdage mishandlingen. Departementet har uttalt at den fysiske volden ofte er lettere å påvise enn psykisk mishandling. Både forskningen rundt og kunnskap om mishandling i nære relasjoner er økende, noe som gir domstolene økt innsikt i kjennetegnene ved psykisk mishandling.⁴⁷

Når politiet får kjennskap til at de står ovenfor en familievoldssak, skal det straks iverksettes etterforskning for å klarlegge hvilke straffbare forhold som kan være begått, dets omfang og varighet.⁴⁸ Politiet kan prater med partene på stedet for å få klarhet i hva som har skjedd. Hvis det fremkommer opplysninger som kan være relevante for en eventuell straffesak er det viktig at politiet opplyser partene om deres rettigheter og plikter, og skriver informasjonen i en avhørsrapport. Riksadvokaten påpeker at hvis politiet har opptaksutstyr tilgjengelig, bør dette benyttes ved avhøret.⁴⁹ Straksavhør på lyd av fornærmede allerede på åstedet er viktig fordi det kan fremkomme viktig informasjon som kan gå tapt ved senere avhør.

Når politiet drar til stedet etter melding om familievold, er det viktig at skader/ikke skader eller merker på fornærmede, mistenkte og åstedet fotograferes eller filmes. Det samme gjelder f.eks. blodavsetninger på åstedet og veltede møbler.⁵⁰

⁴⁵ RA-2008-3 s. 2

⁴⁶ RA-2008-3 s. 3.

⁴⁷ Ot.prp. nr. 113 (2004-2005) s. 40.

⁴⁸ RA-2008-3 s. 3.

⁴⁹ RA-2008-3 s. 4.

⁵⁰ RA-2008-3 s. 4.

Når fornærmede kommer til politiet for å anmelde mishandling må politiet umiddelbart ta imot anmeldelsen og tilstrebe å gjennomføre et kort avhør av fornærmede. Riksadvokaten påpeker at politiet må vurdere om det kan være aktuelt med umiddelbar bevissikring. Dette gjøres ved å se etter skader/ikke skader og merker på fornærmede. Det må også vurderes om det skal foretas ransaking på fornærmede og mistenktes bopel, og om det bør foretas kriminaltekniske undersøkelser av åstedet.⁵¹ Kvaliteten på etterforskningen i familievoldssaker vil være av stor betydning. Det er derfor viktig at politiet så tidlig som mulig foretar avhør av partene og sikrer spor som kan være viktige bevis som kan ha betydning for en senere straffesaksbehandling i retten. I denne sammenheng er det viktig at politiet samler informasjon som kan tale både for og imot den som er mistenkt for psykisk mishandling.

4.3 Omfattende lovbestemmelse

En utfordring er at strl. § 282 er en meget omfattende lovbestemmelse. Bestemmelsen omfatter mange ulike typer vold og krenkelser, samt en vid personkrets. Vilklårene i bestemmelsen er også vage, for eksempel fremkommer det ikke av lovteksten at psykisk mishandling omfattes av vilkåret «andre krenkelser». Dette gjør det vanskelig å se hvilke muligheter politiet har etter lovteksten. Etterforskeren som jobber med psykisk mishandling må sette seg godt inn i lovbestemmelsen, dens forarbeider og rettspraksis før etterforskning iverksettes. Dette kan gjøre det lettere å forstå lovteksten og dens vilkår, se hva en bør fokusere på og belyse i avhørene, samt hva rettspraksis vektlegger ved avgjørelsen av mishandlingssaker.

Kunnskapsdeling innad i politiet er også viktig for å oppnå en felles forståelse for hva lovteksten omfatter. Hvis etterforskeren ikke har god nok kunnskap om straffebedet, vil avhørene bli mangelfulle. Det kan føre til at det ikke blir samlet inn nok bevis for å ta ut tiltale for psykisk mishandling, og saken henlegges.

4.4 Voldsregimet fornærmede lever under

En annen utfordring for politiets etterforskning av psykisk mishandling i nære relasjoner er å få frem voldsregimet fornærmede har levd under i lang tid. I avhør av fornærmede er det ofte fokus på den siste hendelsen, og det tenkes ikke på at fysisk og psykisk voldsutøvelse har skjedd flere ganger og pågått over lengre tid. Ved utrykning og etterforskning av mishandlingssaker må politiet være forberedt på at den rapporterte hendelsen kan være del av

⁵¹ RA-2008-3 s. 4.

et repeterende mønster med langvarige og gjentatte overgrep mot fornærmede, hvor de ulike krenkelsene er av ulik karakter.⁵² I familievoldssaker er det viktig at etterforskeren er bevisst på at mishandlingen kan være både alvorlig og gjentatt. Etterforskeren må i avhør av fornærmede få frem frykten og det totale regimet fornærmede har levd under, slik at dette kan fremlegges i en fremtidig straffesak. For at etterforskeren skal få kjennskap til dette, er det viktig at etterforskeren tar seg god tid med fornærmede. Etterforskeren må tilstrebe å etablerer god kontakt med fornærmede slik at hun har tillit til etterforskeren og tør å fortelle om den psykiske mishandlingen i avhør.

Karakteristisk for mishandling i nære relasjoner er at volden har flere faser og skjer over lang tid. Når voldsfasene gjentas over tid, dannes voldssirkelen. Politidirektoratets veileder omtaler dette som voldshjulet og består av tre faser; spenningsoppbygging, voldsutbrudd og reparasjonsfasen. Første voldsfase preges av spenning der den voldsutsatte tilpasser seg for å unngå voldsutbrudd. Det oppstår her en spenningstilstand mellom fornærmede og gjerningspersonen. Selve voldsutøvelsen skjer i andre voldsfase. Det er ofte i denne fasen politiet blir tilkalt. Kort tid etter at voldsutøvelsen har skjedd er det vanlig at voldsutøveren prøver å vinne tilbake tilliten hos fornærmede. Her spiller voldsutøveren på følelser og forsikrer fornærmede om at dette ikke skal gjenta seg. Det er svært viktig at politiet har sikret fornærmedes forklaring og andre aktuelle bevis før forsoningsprosessen og reparasjonsfasen starter.⁵³

4.5 Vanskelig å bevise

Påtalemyndighetens bevisbyrde i straffesaker omfatter alle objektive og subjektive vilkår for straff.⁵⁴ En utfordring for politiet er at psykisk mishandling er vanskelig å bevise.⁵⁵ Dette innebærer at det stilles krav om økt kunnskap til etterforskerne som jobber med mishandling i familieforhold. Det er viktig at etterforskeren vet hva han skal se etter, spesielt med tanke på den usynlige mishandlingen, altså den psykiske mishandlingen.

Etterforsker må helt fra begynnelsen av etterforskningen være klar over og rette seg inn mot at det kan være utfordrende å sikre bevis i mishandlingssaker. Ofte har fornærmede lagt ned betydelig innsats for å holde mishandlingen skjult.⁵⁶ Utfordringer knyttet til bevis gjør seg

⁵² RA-2008-3 s. 3.

⁵³ Walker, 1979 i politidirektoratets veileder 2009, s. 9. Se også NOU 2003: 31 *retten til et liv uten vold*, s. 51.

⁵⁴ Steinar Fredriksen, *innføring i straffeprosess*, 4. utgave, Oslo 2018, s. 307.

⁵⁵ Ot.prp. nr. 113 (2004-2005) s. 40.

⁵⁶ RA-2008-3 s. 3.

spesielt gjeldende ved psykisk mishandling, da det ikke er noen synlige spor eller kroppslige skader på fornærmede.

I avhør må fornærmede blant annet spørres om overgrepens type, omfang og varighet, og opplysningene skal søkes konkretisert, tidfestet og dokumentert. Dersom det er mistanke om langvarige overgrep er det også viktig å stille spørsmål om den totale livssituasjonen til fornærmede og om hun har noen fysiske og psykiske skadevirkninger av mishandlingen.⁵⁷ Som nevnt er kjernen i strl. § 282 den vedvarende og gjentakende mishandlingen.⁵⁸ Det er derfor viktig å belyse om den psykiske mishandlingen er «alvorlig» eller «gjentatt», for å finne ut om fornærmede har levd i et regime preget av kontinuerlig utrygghet og frykt for vold.⁵⁹ For å belyse dette er det viktig å kartlegge antall straffbare handlinger og avstand i tid mellom dem når fornærmede avhøres. I mange tilfeller kan fornærmede ha vanskeligheter med å skille hendelsene fra hverandre da det har vært mange hendelser over tid.

Voldshendelsene og den psykiske mishandlingen kan ha skjedd over såpass lang tid at dette har blitt normaltilstanden for fornærmede.

Det er også viktig å få frem hva som skjer mellom hendelsene. Fornærmede kan være utsatt for flere typer krenkelser, og fortelle om hendelser som i utgangspunktet ikke er straffbare eller relevante for saken. For eksempel kan gjerningspersonen nekte fornærmede å bruke mobiltelefonen sin, eller nekte fornærmede å gå ut av huset.⁶⁰ Som tidligere nevnt er det ikke all kritikkverdig atferd som inngår i mishandlingen, men krenkelser som isolert sett ikke dekker vilkårene i bestemmelsen, kan vurderes samlet med de straffbare handlingene og derav bli straffbare.⁶¹ Hvis etterforskerne får frem den totale situasjonen fornærmede har levd under, sett i sammenheng med voldshendelsene kan en se at de til sammen danner et mønster som gjør at fornærmede lever under et regime.

Saker om psykisk mishandling i nære relasjoner blir ofte henlagt på bevisets stilling, fordi de er vanskelig å bevise. Det er enklere å dokumentere og bevise enkeltstående voldshandlinger der skadene er synlige, enn å dokumentere gjentakende vold og psykisk mishandling.

Henleggelse av slike saker må også ses på som et utslag av politiets prioriteringer, deres bruk av ressurser og kvaliteten på arbeidet. Dersom det ikke settes inn tilstrekkelige ressurser på å

⁵⁷ RA-2008-3 s. 6.

⁵⁸ Ot.prp. nr. 113 (2004-2005) s. 37.

⁵⁹ Rt. 2013 s. 879 (avsnitt 30).

⁶⁰ Ot.prp. nr. 113 (2004-2005) s. 34.

⁶¹ Rt. 2013 s. 329 (avsnitt 13).

framskaffe bevis vil resultatet bli deretter.⁶² Riksadvokaten understreker at i tillegg til hensiktsmessig organisering er god planlegging og gode rutiner avgjørende, både for å sikre best mulig innsamling av opplysninger og slik at innhentede bevis kan benyttes i retten. Høy kvalitet og god fremdrift er meget viktig i familievoldssaker.⁶³ Dersom etterforskeren ikke fremskaffer tilstrekkelige bevis for psykisk mishandling etter strl. § 282, kan det i verste fall føre til at gjerningspersonen ikke blir dømt, eller at handlingene nedsubsummeres til overtredelse av strl. §§ 271-274 eller strl. § 263-264.

5. Avslutning

Straffeloven § 282 er omfattende og dekker mange ulike handlinger. Psykisk mishandling inngår i vilkåret «andre krenkelser», noe som ikke fremkommer direkte av bestemmelsen. Lovbestemmelsens forarbeider og rettspraksis må tolkes for å gi svar på dette. Arbeidet med bacheloroppgaven har gitt meg mer kunnskap om psykisk mishandling, strl. § 282, dens forarbeider og rettspraksis.

Saker om mishandling i nære relasjoner er tidkrevende og krever mer ressurser sammenlignet med andre straffesaker. Politiet i Norge i dag har for lite kunnskap om psykisk mishandling generelt, om dens kjennetegn, forarbeider og rettspraksis. Det er viktig å understreke at politiet ikke bare benytter lovtteksten når de jobber med psykisk mishandling. Forarbeidene til strl. § 282 inneholder ulike vurderingskriterier som lovbestemmelsen ikke nevner. I avhør er det viktig at vurderingskriteriene belyses, men dersom politiet ikke har kunnskap om dem, blir de ikke belyst. Vurderingskriteriene er til god hjelp for å fange opp helheten og kompleksiteten i sakene, og for å avgjøre om det er snakk om én enkeltstående hendelse, eller gjentatt mishandling, og om mishandlingen inngår i et regime preget av kontinuerlig frykt og utrygghet for fornærmede.

Det er viktig å belyse ulike utfordringer politiet kan støte på ved etterforskningen av psykisk mishandling, spesielt hvor vanskelig det er å innhente tilstrekkelige bevis for psykisk mishandling, og i det hele tatt vite hvilke bevis som må sikres. Det er viktig at politiet er bevisst på dette i avhør av fornærmede og mistenkte, og vet hva de skal fokusere på under avhøret. Ved økt kunnskap om kjennetegn på psykisk mishandling, vilkåret «andre krenkelser» og «alvorlig eller gjentatt» mishandling, kan det i fremtiden hende at det blir tatt ut flere tiltaler for dette, og at flere blir dømt for psykisk mishandling.

⁶² Handlingsplan mot vold i nære relasjoner (2014-2017) s. 23.

⁶³ RA-2008-3 s. 5.

En av de viktigste forutsetningene for å kunne bekjempe psykisk mishandling i nære relasjoner er at fornærmede har tillit til politiet og påtalemyndigheten, og at de er i stand til å beskytte fornærmede mot nye overgrep og krenkelser fra voldsutøveren.⁶⁴

⁶⁴ Handlingsplan mot vold i nære relasjoner (2014-2017) s. 23.

6. Litteraturliste

Lover

Lov 17. mai 1814, Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven)

Lov 22. mai 1902 nr. 10, Almindelig borgerlig straffelov (straffeloven)

Lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven).

Lov 20 mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven)

Forarbeider

Ot.prp. nr. 79 (1986-1987) om lov om endringer i straffeloven (påtalereglene ved mishandling av barn, nåværende eller tidligere samlivspartner, adgangen til delegasjon av påtalekompetanse for kommuner og fylkeskommuner).

Ot.prp.nr. 113 (2004-2005) om lov om oppheving av løsgjengerloven og om endringer i straffeloven mv. (eget straffebed mot vold i nære relasjoner mv.).

Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 (siste delproposisjon – slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning).

Innst. 314 L (2009-2010) Innstilling fra justiskomiteen om endringer i straffeloven 1902 mv. (skjerping av straffen for drap, annen grov vold og seksuallovbrudd).

NOU 2003: 31 Retten til et liv uten vold. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/63e114ce782044d5b472546dfd102c35/no/pdfs/nou200320030031000dddpdfs.pdf> (Januar 2019).

Rettspraksis

Høyesterett

Rt. 2010 s. 129.

Rt. 2011 s. 34.

Rt. 2013 s. 329.

Rt. 2013 s. 879.

Rt. 2014 s. 695.

Lagmannsrett

LH-2018-72022 (Hålogaland lagmannsrett).

LH-2018-156876 (Hålogaland lagmannsret).

Tingrett

TSALT-2011-167322 (Salten tingrett).

Riksadvokatens rundskriv

Riksadvokatens rundskriv 2008 nr. 3 *Familievold*. Hentet fra:

<https://www.riksadvokaten.no/document/familievold-3/> (Januar 2019).

Juridisk litteratur

Andenæs, Johs, *Alminnelig strafferett*, 6. utgave ved Georg Fredrik Rieber-Mohn, og Knut Erik Sæther, (Oslo 2016), Universitetsforlaget.

Eckhoff, Torstein, *Rettskildelære*, 5. utgave ved Jan E. Helgesen, (Oslo 2001), Universitetsforlaget.

Eskeland, Ståle, *Strafferett*, 5. utgave 1. opplag 2017 ved Alf Petter Høgberg, (Oslo 2017), Cappelen Damm AS.

Fredriksen, Steinar, *lovbrudd, skyld og straff*, Hovedlinjer i alminnelig strafferett (Oslo 2016), Gyldendal juridiske.

Fredriksen, Steinar, *Norm, skyldkrav og straffetrussel*, utvalgte emner fra spesiell strafferett (Oslo 2017), Gyldendal norske forlag AS.

Fredriksen, Steinar, *Innføring i straffeprosess*, 4. utgave, (Oslo 2018), Gyldendal Norske Forlag AS

Isdal, Per, *Meningen med volden*, 2. utgave 1. opplag (Oslo 2018), Kommuneforlaget AS

Lynum, Cecilie, *psykisk vold – den usynlige volden*, (Oslo 2014), I Kjersti Narud (red.), *vold mot kvinner*, (s. 95-108). Oslo: Cappelen Damm Akademiske.

Matningsdal, Magnus, *norsk spesiell strafferett*, 2. utgave 1. opplag, (Oslo 2018), Kommuneforlaget AS.

Wegner, Rolf, B., *Strafferett spesiell del*, 2. utgave, (Drammen, 2015), Forlaget Vett & Viten.

Andre kilder

Vendepunkt – et liv uten vold. Handlingsplan mot vold i nære relasjoner (2014-2017), utgitt av justis- og beredskapsdepartementet. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/lov-og-rett/vold-i-naere-relasjoner/innsikt/handlingsplan-mot-vold-i-naere-relasjoner/id2340080/> (Januar 2019).

STRASAK-rapporten, anmeldt kriminalitet og straffesaksbehandling 2018, s. 68. Hentet fra: <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/strasak/2018/strasak-2018.pdf> (Februar 2019).

Politidirektoratet. (2009/01). *Politiets arbeid med vold i nære relasjoner – en veiledning fra Politidirektoratet*. Oslo: Politidirektoratet.